

УДК 811.161.2:373.237

Онуфрієнко Г. С.¹

Гавриш С. О.²

¹ д-р філос. у філол. науках, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ЮФ-119 НУ «Запорізька політехніка»

НЕОЛЕКСЕМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ У СУЧАСНОМУ ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Термінологічний контекст розгалуженого українського юридичного дискурсу активно досліджується з кінця ХХ століття як правниками (серед них – П. Біленчук, С. Головатий, В. Гончаренко, Ю. Зайцев, М. Костицький, А. Красницька, В. Навроцький, О. Скакун, І. Усенко, Н. Хавронюк, Ю. Шемшученко та інші), так і мовознавцями, зокрема, І. Кочан, Г. Онуфрієнко, Ю. Прадідом, О. Сербенською, Л. Чуліндою, О. Юрчук та ін. Оскільки термінологія галузі право являє собою відкриту й ієрархізовану множину кодифікованих мовних знаків гомогенної та гетерогенної природи на позначення системи відповідних юридичних понять, то цілком закономірним є процес поповнення її неологізмами у відповідь на потребу соціуму і фаху номінувати нові явища, поняття, категорії, процеси тощо [3].

В еру активних цифрових технологій виникла і проблема кіберзлочинності, що пов'язано також зі швидко збільшуваними масштабами їх загального користування та доступу до них. Серед українських дослідників цієї міждисциплінарної проблеми – О. Баранов, А. Волошин, В. Голубев, Д. Дубов, М. Карчевський, Б. Кормич, А. Музика, В. Ліпкан, В. Лісовий, О. Столяр, І. Яковюк та інші.

Мета цієї наукової розвідки – визначити семантичний діапазон лексики на позначення кіберзлочинів та здійснити їх лінгвістичну параметризацію. У науковий обіг термін *кіберзлочин* стрімко ввійшов. За своєю лінгвістичною природою він є іменниковим композитом, утвореним у морфологічний спосіб

від двох інших термінів: *кіберпростір* і *злочин*. Поняттєвий зміст терміна кіберзлочин доволі складний, в його структурі, крім технічного, соціального компонентів, є і правовий. На протидію кіберзлочинності спрямоване і співробітництво держав на міжнародному рівні, яке розпочалося ще в грудні 1997 р. [1]. Кіберзлочинність нині має чимало проявів – це і розповсюдження вірусів у мережі, і незаконне вивантаження інформації, і розкрадання або підроблення конфіденційної інформації, і неправомірна модифікація даних, тобто їх спотворення, і злочини щодо авторських і суміжних прав, і злочини, пов'язані з розміщенням протиправної інформації в мережах тощо.

Опрацьовані дані аналітичного огляду сфери інформаційної безпеки переконливо свідчать, що неолексеми на позначення різних видів кіберзлочинів представлені в українській мові переважно запозиченнями з англійської мови [2]. Вони набули граматичного оформлення або у статусі іменників іншомовного походження (*кардинг*), або рідше є похідними гібридними структурами: чи то однослівними термінами з коренем іншомовного походження, що модифікований питомими суфіксами та/або префіксами (*піратство*), чи то кількаслівними термінологічними структурами, де поєднано питому лексему і запозичений термін (*протиправний контент*). Також як термінологічні знаки функціонують навіть метафоричні вирази у вигляді або кальок з іншої мови, або власнемовних лексико-граматичних конструкцій ("*дорожнє яблуко*"). Дефініції як обов'язковий супровід термінованих понять у фаховій мові представлені різними структурними моделями визначень: від складнопідрядного речення, ускладненого найчастіше характерними для наукового стилю мови дієприслівниковими зворотами, до досить масивної мовної конструкції-опису, що нагадує текст із багатьма необхідними та важливими змістовими уточненнями.

Група однослівів – це прості за внутрішньою структурою (*мальваре*) і композитні (*онлайн-шахрайство*) одиниці різного ступеня термінологізації. У тематичній літературі зафіксовано також вішинг (*телефонне шахрайство*), кеш-треппінг (*банкоматне шахрайство*), рефайлінг (*несанкціоноване втручання в роботу мереж електрозв'язку*) тощо. Класифікаційний аналіз за ступенем термінологізації дозволив нам розмежувати, зокрема, такі лексичні групи: 1) кодифіковані терміни; 2) лексичні знаки, які на шляху до набуття офіційності як терміни (*фішинг*); 3) лексичні знаки, які активно функціонують у практичній сфері, ресурсах вікіпедії, пресі, хоча і не є офіційними.

Отже, неолексеми на позначення кіберзлочинів у сучасному юридичному дискурсі мають досить широкий семантичний діапазон, різний ступінь термінологізації та маніфестують потужність різноманітних дериваційних ресурсів української літературної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конвенція про кіберзлочинність: міжнародний документ: від 23.11.2001 [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_575.

2. Онуфрієнко Г. С. Зовнішні ресурси української юридичної термінології: взаємодія детермінованих і випадкових процесів. Вісник Запорізького юридичного інституту. 1999. №3. С.226-237.

3. Онуфрієнко Г. С. Українська мова в юридичному дискурсі: сучасні тенденції і перспективи. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи. Київ: НУВС, 2016. С.47-50.